1. ספר ויקרא י״ח

ב וידבר יהוה אל־משה לאמר: דבר אל־בני ישראל ואמרת
ג אלהם אני יהוה אלהיכם: כמעשה ארץ־מצרים אשר ישבתם־
בה לא תעשו וכמעשה ארץ־כנען אשר אני מביא אתכם
ד שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו: את־משפטי תעשו
ה ואת־חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם: ושמרתם
את־חקתי ואת־משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני
יהוה:

ויקרא י״ט

יט א וידבר יהוה אל־משה לאמר: דבר אל־כל־עדת בני־ישראל
ואמרת אלהם קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם:
ג איש אמו ואביו תיראו ואת־שבתתי תשמרו אני יהוה
ד אלהיכם: אל־תפנו אל־האלילם ואלהי מסכה לא תעשו
ה לכם אני יהוה אלהיכם: וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה
ו לרצנכם תזבחהו: ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד־
ז יום השלישי באש ישרף: ואם האכל יאכל ביום השלישי
ח פגול הוא לא ירצה: ואכליו עונו ישא כי־את־קדש יהוה
ט חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ובקצרכם את־קציר
ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט:
י וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב
יא אתם אני יהוה אלהיכם: לא תגנבו ולא־תכחשו ולא־תשקרו
יב איש בעמיתו: ולא־תשבעו בשמי לשקר וחללת את־שם
יג אלהיך אני יהוה: לא־תעשק את־רעך ולא תגזל לא־תלין
יד פעלת שכיר אתך עד־בקר: לא־תקלל חרש ולפני עור לא
טו תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה: לא־תעשו עול במשפט
לא־תשא פני־דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:
טז לא־תלך רכיל בעמיך לא תעמד על־דם רעך אני יהוה:
יז לא־תשנא את־אחיך בלבבך הוכח תוכיח את־עמיתך ולא־
יח תשא עליו חטא: לא־תקם ולא־תטר את־בני עמך ואהבת
יט לרעך כמוך אני יהוה: את־חקתי תשמרו בהמתך לא־תרביע
כלאים שדך לא־תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה
עליך:

שם

כט אל־תחלל את־בתך להזנותה ולא־תזנה הארץ ומלאה
ל הארץ זמה: את־שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:
לא אל־תפנו אל־האבת ואל־הידענים אל־תבקשו לטמאה
לב בהם אני יהוה אלהיכם: מפני שיבה תקום והדרת פני זקן
לג ויראת מאלהיך אני יהוה: וכי־יגור אתך גר
בארצכם לא תונו אתו:

ויקרא כ׳

כב ושמרתם את־כל־חקתי ואת־כל־משפטי ועשיתם
אתם ולא־תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה
כג לשבת בה: ולא תלכו בחקת הגוי אשר־אני משלח מפניכם
כד כי את־כל־אלה עשו ואקץ בם: ואמר לכם אתם תירשו
את־אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב
ודבש אני יהוה אלהיכם אשר־הבדלתי אתכם מן־העמים:
כה והבדלתם בין־הבהמה הטהרה לטמאה ובין־העוף הטמא
לטהר ולא־תשקצו את־נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל
כו אשר תרמש האדמה אשר־הבדלתי לכם לטמא: והייתם לי
קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן־העמים להיות
כז לי: ואיש או־אשה כי־יהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו
באבן ירגמו אתם דמיהם בם:

4. מדרש ספרי ויקרא י״ח

וידבר ה׳ אל משה לאמר דבר אל ב״י ואמרת אליהם אני ה׳ אלקיכם רשב״י אומר הוא שנאמר להלן אנכי ה׳ אלקיך אני ה׳ שקבלתם מלכותי עליכם במצרים. אמרו לו הין והין. קבלתם מלכותי קבלו גזרותי לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. הוא שנא׳ כאן אני ה׳ אלקיכם אני הוא שקבלתם מלכותי בסיני אמרו לו הין והין. קבלתם מלכותי קבלו גזרותי כמעשה א״מ אשר ישבתם בה לא תעשו.

ושם [illegible]

ומה ת״ל ובחקותיהם לא תלכו שלא תלכו בנימוסות שלהם בדברים החקוקים להם כגון תותריות וקרקסאות והאסטריות. ר״מ אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים. ריב״ב אומר שלא תנהיר ושלא תגדל ציצית ושלא תספור קומי שפה. ושמא תאמר להם חוקים ולנו אין חוקים ת״ל את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם אני ה׳ אלקיכם. עדיין יש מקום ליצה״ר להרהר ולומר שלהם נאים משלנו ת״ל ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם: קמ (ט) את משפטי תעשו. אלו דברים הכתובים בתורה שאילו לא נכתבו בדין היה לכתבן כגון הגזילות והעריות והעכו״ם וקללת השם וש״ד שאילו לא נכתבו כדין היה לכתבן. ואת חקותי אלו שיצה״ר משיב עליהם ועכו״ם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת כלאים וחליצת יבמה וטהרת המצורע ופרה אדומה ושעיר המשתלח שיצה״ר משיב עליהם ועכו״ם משיבין עליהם ת״ל אני ה׳ חקקתי אין אתה רשאי להשיב עליהם.

מדרש ויקרא י״ט

ספרא (יד) ולפני עור לא תתן מכשול. לפני סומא בדבר. בא אמר לך בת איש פלוני מה היא לכהונה אל תאמר לו כשרה והיא אינה אלא פסולה. היה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים. צא בצהרים בשביל שישתרב. אל תאמר לו מכור את שדך וקח לך חמור ואת עוקף עליו ונוטלה הימנו. שמא תאמר עצה טובה אני נותן לו. והרי הדבר מסור ללב שנאמר ויראת מאלקיך אני ה׳:

7. [illegible] לצד שיאמר אדם כי אין מעצור ברוחו בדבר זה, לכן הקדים ה׳ בתחלת דברו הטוב ואמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה׳ אלהיכם, כי הן אמת במין אנושי וזולת ישראל ישנו בטענה זו כי לא ימצא בכחו למנע עצם חשקו ממנו מה שאין כן אתם בני ישראל לצד היותי ה׳ אלהיכם והיא השגה אלהית, בכח האלהי ינצח כח הטבעי גשמי, כי הצורה תשלט בחמר כשיסכים איש ישראל להתדבק בה׳ אלהיו ישלט בטבעו.

5. [illegible] דתניא אמר רבי שמעון בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו מפני גזל עניים ומפני ביטול עניים ומפני החשד ומשום בל תכלה מפני גזל עניים שלא יראה בעל הבית שעה פנויה ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה ומפני ביטול עניים שלא יהו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח בעה״ב פאה ומפני חשד שלא יהיו עוברין ושבין אומרים תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו ומשום בל תכלה אטו כולהו לאו משום בל תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין:

6. רש״י דברים י״ח

אוב. זה מכשפות ששמו פיתום ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו: וידעני. מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ומדבר העצם על ידי מכשפות: ודרש אל המתים. כגון המעלה בזכורו והנשאל בגלגלת: (יב) כל עושה אלה. (מכות כד ספרי) עושה כל אלה לא נאמר אלא כל עושה אלה אפי׳ אחת מהן: (יג) תמים תהיה עם ה׳ אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו: (יד) לא כן נתן לך ה׳ אלהיך. לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים:

8. [illegible] טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב, קשה כיון דרע לבריות א״כ אינו טוב לשמים, והדרכה הש״י קפיד על עבירות שבין אדם לחבירו טפי מעבירות שבין אדם למקום, וי״ל בס״ד, מ״ש רע לבריות אין הכוונה שחוטא בדברים שבין אדם לחבירו, שהוא מזיק לבריות או חומס או עושק וגוזל, אלא הכוונה הוא שמלמד קטגוריא על הבריות, ואינו מלמד זכות, ולא ניחא ליה לקב״ה שהאדם ילמד חובה על ישראל, נא ולמד מענין אליהו זכור לטוב הואיל ואמר על ישראל כי עזבו בריתך וגו׳, ולכן זה המלמד חובה על ישראל אע״פ שהוא מתקנא קנאת הדת נקרא רע לבריות, אבל המלמד זכות על ישראל זה נקרא טוב לבריות

2. עמוס ח׳

יא הנה ימים באים נאם
אדני יהוה והשלחתי רעב בארץ לא־רעב ללחם ולא־
יב צמא למים כי אם־לשמע את דברי יהוה: ונעו מים
עד־ים ומצפון ועד־מזרח ישוטטו לבקש את־דבר־
יג יהוה ולא ימצאו: ביום ההוא תתעלפנה הבתולת היפות
והבחורים בצמא:

עמוס ט׳

ו הבונה בשמים
מעלותו ואגדתו על־ארץ יסדה הקרא למי־הים וישפכם
ז על־פני הארץ יהוה שמו: הלוא כבני כשיים
אתם לי בני ישראל נאם־יהוה הלוא את־ישראל העליתי
ח מארץ מצרים ופלשתיים מכפתור וארם מקיר: הנה עיני
אדני יהוה בממלכה החטאה והשמדתי אתה מעל פני
האדמה אפס כי לא השמיד אשמיד את־בית יעקב נאם־
ט יהוה: כי־הנה אנכי מצוה והנעותי בכל־הגוים את־בית
י ישראל כאשר ינוע בכברה ולא־יפול צרור ארץ: בחרב
ימותו כל חטאי עמי האמרים לא־תגיש ותקדים בעדינו
יא הרעה: ביום ההוא אקים את־סכת דויד הנפלת וגדרתי את־
יב פרציהן והרסתיו אקים ובניתיה כימי עולם: למען יירשו את־
שארית אדום וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־יהוה
יג עשה זאת: הנה ימים באים נאם־יהוה ונגש
חורש בקצר ודרך ענבים במשך הזרע והטיפו ההרים עסיס
יד וכל־הגבעות תתמוגגנה: ושבתי את־שבות עמי ישראל
ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את־יינם ועשו
טו גנות ואכלו את־פריהם: ונטעתים על־אדמתם ולא ינתשו
עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

9. מתוך [illegible]

[illegible]

חז״ל מגדירים: ״קדוש לעולם קיים״[55]. קדושה אינה ביטול מציאות או שלילתה, אדרבה, גבורת מציאות ושלמות מציאות היותר גדולה[56]. בהפטרת יום־הכיפורים אנו קוראים: ״הכזה יהיה צום אבחרהו, יום ענות אדם נפשו, הלכף כאגמן ראשו?״[57], שהוא היפך מגבורה ושלמות מציאות. וכן מתברר ב״מסילת ישרים״ בפרק על קדושה[58], שהאדם הקדוש הוא האדם היותר שלם, עד שגם כל הגשמיות שלו, מאכלו ומשתהו הם קדושה[59]. במסכת תענית מופיעה התנגדות של חז״ל לתעניות, לסיגופים ולמיעוט אכילה. אדרבה, ״לעולם ימור אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו, שנאמר: ׳בקרבך קדוש״[60][61], ורש״י מסביר ״כאילו כל מעיו קדוש ואסור להכחישן״[62]. תלמיד־חכם אחד צדיק ומתמיד שנמנע מארוחה, קיבל גערה בסגנון קצת מצחיק: ״ליכול כלבא לשירותיה״[63] — מה הרווח? כלב יאכל את סעודתו, את מה שחשב להרויח! מיעוט גופניות אינו שלמות. הדבקות בתורה לא צריכה להתגלות במיעוט הגוף, אלא בשלמות היותר גדולה של הגופניות והרוחניות. קדושה אמיתית ענינה לרומם את ערך המציאות כולה. אצל השל״ה מופיע ביטוי חריף: ״הגוף קודש[64] והנשמה קודש קדשים״[65]. ערך המערכת הפסיכופיסיוביולוגית של האדם מישראל — הנָא כולו קודש! ״קדשים תהיו״ הוא ציווי אבל לפני כן הוא קביעות, החלטה וברכה[66]. ״קדשים תהיו כי קדוש אני״[67], כי אתם דבקים בי ושייכים לי ו״קדוש אני ד׳ מקדשכם״[68]. אתם קדושים בעצם מציאותכם, וככל שאתם מכירים יותר שטבעכם הוא קדושה טהרה וצניעות, כן מתמלאים אתם יותר בריאות נפשית וגופנית. מתוך המציאות הכללית הזאת, יש מקום לפרטי מצוות, לכן מופיע בפרשת ״קדושים״ שפע עצום של מצוות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. מתוך היסודיות הטבעית השייכת לתכונת האופי של ישראל, ומתוך מציאותם הטהורה המיוחדת ההפוכה מטומאת הגויים, נמשכת רשימה ארוכה של פרטי המצוות המגלות מה הוא ישראל.

[illegible]

רחמנים, [illegible], מאמינים, נביאים, קדושים.

3. יחזקאל כ׳

ה ואמרת
אליהם כה־אמר אדני יהוה ביום בחרי בישראל ואשא ידי
לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם
ו לאמר אני יהוה אלהיכם: ביום ההוא נשאתי ידי להם
להוציאם מארץ מצרים אל־ארץ אשר־תרתי להם זבת
ז חלב ודבש צבי היא לכל־הארצות: ואמר אלהם איש שקוצי
עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל־תטמאו אני יהוה אלהיכם:
ח וימרו־בי ולא אבו לשמע אלי איש את־שקוצי עיניהם לא
השליכו ואת־גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי
ט עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ואעש למען שמי
לבלתי החל לעיני הגוים אשר־המה בתוכם אשר נודעתי
י אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: ואוציאם מארץ
יא מצרים ואבאם אל־המדבר: ואתן להם את־חקותי ואת־
משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם:
יב וגם את־שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת
יג כי אני יהוה מקדשם: וימרו־בי בית־ישראל במדבר בחקותי
לא־הלכו ואת־משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי
בהם ואת־שבתתי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם
יד במדבר לכלותם: ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים
טו אשר הוצאתים לעיניהם: וגם־אני נשאתי ידי להם במדבר
לבלתי הביא אותם אל־הארץ אשר־נתתי זבת חלב ודבש
טז צבי היא לכל־הארצות: יען במשפטי מאסו ואת־חקותי לא־
הלכו בהם ואת־שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך:
יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא־עשיתי אותם כלה במדבר:
יח ואמר אל־בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל־תלכו ואת־
יט משפטיהם אל־תשמרו ובגלוליהם אל־תטמאו: אני יהוה
כ אלהיכם בחקותי לכו ואת־משפטי שמרו ועשו אותם: ואת־
שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה
כא אלהיכם: וימרו־בי הבנים בחקותי לא־הלכו ואת־משפטי
לא־שמרו לעשות אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם
את־שבתותי חללו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בם
כב במדבר: והשבתי את־ידי ואעש למען שמי לבלתי החל
כג לעיני הגוים אשר־הוצאתי אתם לעיניהם:

ושם יחזקאל כ׳

לב והעלה על־
רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים
לג כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן: חי־אני נאם אדני יהוה
אם־לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך
לד עליכם: והוצאתי אתכם מן־העמים וקבצתי אתכם מן־
הארצות אשר נפוצתם בם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה
שפוכה:

יחזקאל כ׳ ושם

מ כי בהר־קדשי בהר מרום
ישראל נאם אדני יהוה שם יעבדני כל־בית ישראל כלה
בארץ שם ארצם ושם אדרוש את־תרומתיכם ואת־ראשית
מא משאותיכם בכל־קדשיכם: בריח ניחח ארצה אתכם
בהוציאי אתכם מן־העמים וקבצתי אתכם מן־הארצות
מב אשר נפצתם בם ונקדשתי בכם לעיני הגוים: וידעתם כי־אני
יהוה בהביאי אתכם אל־אדמת ישראל אל־הארץ אשר
מג נשאתי את־ידי לתת אותה לאבותיכם: